

Aansprekende, onverwachte, spannende en bijzondere diersoorten leven, zonder dat we het weten, bijna in de Limburgse achtertuinen.

In deze serie zal **Frank Heinen** die soorten beschrijven. Hij wordt hierbij ondersteund door ARK Natuurontwikkeling. De serie eindigt met een prijsvraag, waarmee een safari door eigen provincie is te winnen.

Vandaag aflevering 13.

Er zijn maar weinig landzoogdieren die zich in het water zo op hun gemak voelen als de Europese otter. Een gestroomlijnd lichaam, krachtige en met handige zwemvliezen uitgeruste pootjes, een dichte pels en een lange, stevige staart, die gebruikt wordt als roer, stellen deze marterachtige in staat om onder water hoge snelheden te bereiken en vliegensvlug te draaien en te keren tijdens de jacht op zijn favoriete prooi: vis. Want de innemende otter mag met zijn karaktervolle snoet en speelse inborst dan wel een hoge aaibaarheidsfactor hebben, het blijft een roofdier en een bedreven visser die kan bogen op een hogere succesratio dan veel doorgewinterde hengelaars. Dankzij zijn gevoelige snorharen kan de otter ook in troebel water een kostelijke maaltijd bij elkaar scharrelen. Otters jagen vermoedelijk voornamelijk op de tast en (in helder water) op het zicht. Als hij zijn prooi eenmaal te pakken heeft, pakt de otter zijn maaltje vaak tussen de voorpoten om het op zijn gemak op te kunnen peuzelen, een pose die iedereen wel kent uit natuurdocumentaires. Otters laten zich doorgaans niet gemakkelijk zien of horen. Prennen en uitwerpselen (spraints) zijn vaak de enige sporen die hun aanwezigheid verraden.

De otter kwam oorspronkelijk in vrijwel geheel Europa voor. Maar door de (pels)jacht, het verlies van geschikt leefgebied, het steeds verder oprukkende autoverkeer en de uit watervervuiling voortkomende voedseltekorten verdween het waterroofdier gedurende de tweede helft van de twintigste eeuw op veel plaatsen van het toneel. Ook vissers zagen otters als onwenselijke concurrenten en vervolgden de dieren vaak met een maniakale vastberadenheid. Het waterrijke Nederland vormde lange tijd een ideaal leefgebied voor de otter. Vervolging en de inkrimping van geschikte ottergebieden leidden er helaas toe dat er omstreeks 1945 nog slechts enkele bescheiden restpopulaties overbleven. De jacht op 'schadelijke' otters werd zelfs lange tijd aangemoedigd door landelijke premiestelsels. Een goede otter was een dode otter, zo luidde de communis opinio in visserskringen. Gerichte beschermingsmaatregelen leidden tot een kortstondig herstel, maar gaandeweg de jaren zestig begonnen de Nederlandse otterpopulaties langzaam maar zeker te kwijnen, een ontwikkeling die toegeschreven kan worden aan de toenemende vervuiling en ecologische verarming (minder vis) van de vaderlandse waterlopen. Veel rivieren en beken waren lange tijd verkapte open riolen. Na 1988 werden er geen zekere waarnemingen meer gedaan en stond de otter te boek als uitgestorven. Maar gelukkig lijkt de charismatische rivier- en beekbewoner anno 2012 weer bezig aan een terugkeer. Het herintroductieproject voor de otter kreeg gestalte in 2002, toen in de laagveenmoerassen in de kop van Overijssel en in Zuidoost-Friesland exemplaren werden uitgezet. Momenteel is er sprake van een kleine maar groeiende po-

De otter leeft als een vis in het water.

tekening ARK

BEHENDIGE VISSER PROFITEERT VAN rivierherstel

pulatie van minimaal zestig dieren. Het huidige leefgebied raakt inmiddels zelfs zo vol, dat de dieren vanuit de drie oorspronkelijke uitzetgebieden - Wieden, Weerribben en Rottige Meente - op zoek gaan naar nieuwe territoria. Bijzonder is de vestiging van een otterfamilie langs de Oude IJssel bij Doesburg, op circa tachtig kilometer van de oorspronkelijke uitzetlocatie. De vreugde over deze ontdekking werd in de loop der jaren wel overschaduwd door de dood van het moederdier (2008), het mannetje (2010) en een van de dochters (2011). De dieren vielen allemaal ten prooi aan het drukke verkeer. Auto's vormen volgens ecooloog en otterexpert Gijs Kurstjens dan ook het grootste gevaar voor otters in het moderne Nederland. „Otters hebben, in tegenstelling tot bevers, de neiging om lopend de oever te volgen. In plaats van onder een brug door te zwemmen steken ze dus vaak te voet een weg-waterkruising over. Toch kun je deze knelpunten wel

veiliger maken, door onder bruggen loopplanken neer te leggen of tunnels (buisconstructies) te bouwen.” Ook in Limburg was de otter lange tijd een inheemse soort, maar sinds 1985 zijn er in deze provincie geen zekere waarnemingen meer verricht. Volgens het standaardwerk *Zoogdieren van Limburg* zijn er in de onderzoeksperiode 1980-2007 maar twee mogelijke en een zekere otterwaarneming (28 januari 1985, doodvondst bij de haven van Born) gedaan in het Limburgse land. De dode otter is destijds opgezet, maar tot op heden nog niet opgespoord. Het vermoeden bestaat dat hij zich bevindt in een Geleense school. Maar de bedoeling is om Limburg binnenkort opnieuw op de kaart te zetten als otterleefgebied. „We zijn nu nog bezig met het wat 'saaiere' werk, namelijk de ontsnippering van leefgebieden en het ottervriendelijk maken van knelpunten. De verwachting is dat in de tweede helft van 2013 de eerste ot-

ters uitgezet zullen worden in Limburg, al hangt het precieze tijdstip wel af van de tijd van het jaar. Als het bijvoorbeeld hartje winter is en we misschien te maken krijgen met ijzige temperaturen en bevroren binnenwateren, is het verstandiger om te wachten tot 2014”, vertelt Kurstjens. De kansrijkste gebieden voor de otter in Limburg zijn volgens hem de Maasplassen, het stroomgebied van de Swalm en de Roer, het Leudal (Tungelroyse Beek-Leubeek), het grensgebied Kempen-Broek en de toekomstige Grensmaas: „De Maasplassen vormen een nagenoeg aangesloten leefgebied met weinig knelpunten. De Roer is mijn droomplek voor de otter: veel natuurlijke oevers, gecombineerd met een overvloed aan vis en schoon water. Zuid-Limburg biedt vanwege de hoge bevolkingsdichtheid en de grotere schaarste aan geschikte wateren minder mogelijkheden, terwijl ook de dichtheid aan beken in het noorden van de provincie lager ligt dan in Midden-Limburg. Zelf heb ik de otter mogen aanschouwen in Polen en Griekenland. Zeker de ervaring in Griekenland was fantastisch, want daar heb ik ruim een uur genoten van spelende otters. Het zou mooi zijn als we ook in Limburg in de nabije toekomst zo'n taferelen te zien krijgen. Het kan zeker, want de ontwikkelingen langs de IJssel laten zien dat het rivierengebied in veel opzichten al geschikt is voor deze mooie dieren.”

Wie weet waar de laatste otter van Limburg (het opgezette exemplaar van 1985) zich bevindt? Het zou toch zonde zijn als hij ergens in een kast staat weg te stoffen, terwijl hij bijvoorbeeld ook in het Natuurhistorisch Museum zou kunnen worden uitgesteld.
Reacties naar frank.heinen@live.nl